

Familjerätt och ersättning till efterlevande

Om familjesituationen förändras kan det få stora konsekvenser. Vad händer med dina ägodelar när du gifter dig eller blir sambo? Vad händer om du och din partner går skilda vägar? Vem får bo kvar och vem måste flytta? Vad händer om du eller din partner avlider?

Giftermål, skilsmässa och dödsfall är några av de händelser som brukar leda till många frågor om ekonomi och juridik. Svaren finns i familjerätten som regleras av äktenskapsbalken, föräldrabalken, ärvdabalken och sambolagen. Nedan har vi sammanfattat några av familjerättens viktigaste delar och ger information om vilken ersättning som finns för efterlevande om du eller din partner avlider.

Gifta

Under äktenskapet tillhör din egendom dig och du svarar för dina egna skulder. Förfoganderätten över viss egendom begränsas dock, till exempel rätten att inteckna eller sälja er gemensamma bostad.

Den dagen äktenskapet upplöses genom skilsmässa eller dödsfall ska bodelning göras. Det innebär att giftorättsgodset delas lika mellan dig och din make efter att ni från er respektive egendom dragit av era skulder. Genom att omvandla egendomen till enskild egendom kan du undanta den från bodelningen.

Enskild egendom

För att egendom ska bli enskild krävs att någon av följande handlingar upprättats:

- Äktenskapsförord – ett avtal mellan dig och din make upprättat före eller under äktenskapet om att viss eller all egendom ska vara respektive makes enskilda egendom.
- Testamente med villkor att egendomen ska vara enskild.
- Förmånstagarförordnande med villkor att egendomen ska vara enskild.
- Gåva av annan än den andre maken med villkor om att egendomen ska vara enskild.

Bodelning kan också äga rum inom äktenskapet. En förmögenhetsöverföring sker då mellan dig och din make.

Sambor

Sambolagen reglerar endast gemensam bostad och bohag införskaffat för gemensamt bruk. Om samboförhållandet upphör ska egendomen delas mellan dig och din sambo efter avdrag för skulder för bostad och bohag.

Den av er som bäst behöver bostaden och bohaget får detta på sin lott, men måste då kompensera sambon genom marknadsmässig betalning.

Bodelningsreglerna kan skriftligen avtalas bort, men under vissa omständigheter är det ändå den sambo som bäst behöver bostaden som får övertaganderätten, till exempel om sambon har vårdnad av barn.

Det finns ingen arvsrätt mellan sambor. Det är alltså barnen eller andra arvingar till den avlidne sambon som ärver före efterlevande sambo.

För att få rätt att ärva krävs att du och din sambo har upprättat ett inbördes testamente.

Det finns dock en bodelningsregel som säger att om en sambo avlider har den andra rätt till egendom som motsvarar minst 2 prisbasbelopp av den gemensamma bostaden och bohaget.

Arvsrätt

Om du och din make har gemensamma barn eller inga barn alls ärver ni varandra med fri förfoganderätt. Det innebär att efterlevande make får bruka och förbruka egendomen under sin livstid, men inte förfoga över egendomen genom testamente.

Om det finns barn från före äktenskapet (särkullbarn) ärver dessa barn före den efterlevande maken. För att efterlevande make ska ärva i detta fall krävs att ett inbördes testamente mellan makarna upprättats.

Om det finns både särkullbarn och gemensamma barn ärver den efterlevande maken de gemensamma barnens lotter med fri förfoganderätt. Särkullbarnen har rätt att få ut sitt arv direkt, men kan avstå denna rätt för att vänta tills efterlevande maken har avlidit.

Testamente

Testamente från den först avlidne maken går före arvsrätten. Om du vill att gemensamma barn till dig och din make ska ärva dig krävs att du upprättar ett testamente, eftersom din make enligt arvsrätten annars ärver före barnen.

Till exempel kanske du vill att barnen ska ärva sin laglott, det vill säga hälften av det som en avliden make efterlämnar i arv.

Arvsskatt

Den 17 december 2004 avskaffades arvs- och gåvoskatten. Från och med detta datum beskattas inte egendom som ärvs eller skänks som gåva. Försäkringsbelopp är också undantagna från skatt.

Ersättning till efterlevande

Försäkringsersättning vid dödsfall kan komma från tre olika håll: från den allmänna försäkringen, från avtalsförsäkringen och från privata försäkringar.

Allmän försäkring

Änkepension kan betalas ut till efterlevande maka om äktenskapet ingicks före 1989. Reglerna är mycket omfattande och skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper.

En änka eller änklings har rätt till omställningspension om denne är:

- under 65 år
- stadigvarande sammanboende med den avlidne
- varit sammanboende sedan minst 5 år, eller
- har vårdnaden om barn under 18 år.

Om den efterlevande maken har vårdnaden om barn under 18 år förlängs omställningspensionen med 12 månader. Om det finns barn under 12 år förlängs utbetalningen tills yngsta barnet har fyllt 12 år.

Omställningspensionen är cirka 7 000 kronor per månad.

Sambo jämställs med make under förutsättning att det finns gemensamma barn.

Barnpension betalas ut till den avlidne makens barn fram tills barnet fyller 18 år. Om barnet studerar på gymnasium förlängs pensionen fram till och med juni månad det år barnet fyller 20 år.

Barnpensionen beror på föräldrarnas inkomst och är som lägst cirka 1 800 kronor och som högst cirka 4 000 kronor per barn och månad.

Avtalsförsäkring

De flesta förvärvsarbetande har en avtalsförsäkring som arbetsgivaren betalar för. Efterlevandeersättningen är olika för olika yrkesgrupper, men alla som är avtalsförsäkrade omfattas av en tjänstegrupplivförsäkring (TGL).

Ersättningen i TGL är 6 prisbasbelopp, men om den avlidne har fyllt 55 år är ersättningen lägre.

I TGL finns också ett barnbelopp. För varje barn under 17 år är ersättningen 2 prisbasbelopp. När barnet fyllt 17 år minskar ersättningen fram tills barnbeloppet upphör vid 20 eller 21 års ålder, beroende på vilken avtalsförsäkring som den avlidne tillhör.

Begravningshjälp till dödsboet på 0,5 prisbasbelopp ingår dessutom i vissa tjänstegrupplivförsäkringar.

Makeförsäkring på 0,5 prisbasbelopp kan i vissa fall betalas ut från den efterlevande makens egen tjänstegrupplivförsäkring om den avlidne inte omfattats av TGL. Även barn under 17 år kan få ersättning från makeförsäkringen.

Privat försäkring

Det finns även privata livförsäkringar som du kan teckna individuellt eller som gruppförsäkring genom ditt fackförbund eller din arbetsgivare.

De flesta livförsäkringar ger ett engångsbelopp vid dödsfall, men det går ofta även att teckna ett familjeskydd som betalas ut månadsvis till efterlevande make eller arvingar under en viss tid.

Det går att teckna flera grupplivförsäkringar. Om du skulle avlida utbetalas ersättning från samtliga försäkringar, även om de är tecknade i samma försäkringsbolag.

Behöver du en gruppförsäkring?

Vad händer med din familjs ekonomi om du eller din make avlider? Utöver kostnaderna för begravningen och andra utgifter i direkt samband med dödsfallet finns ibland andra kostnader som kan vara svåra att klara när en make avlidit. Det kan också finnas behov av att lösa ut särkullbarn, det vill säga barn som inte är din och din makes gemensamma, från en fastighet.

Ersättningen från grupplivförsäkringen kan vara det avgörande skyddet för att familjen ska kunna bo kvar i hemmet och barnen slippa byta skola.

Mer information

Grupp företrädaren som är kontaktperson på din arbetsplats eller i föreningen har mer information om gruppförsäkringen.

Du kan också kontakta vår kundtjänst på telefon 08-700 40 80 eller via e-post kundservice@forenadeliv.se.